

Verslag conferentie 'Kunst Versterkt' FCP/LKCA

15 mei 2013

Een vroege woensdagmorgen in mei. Enigszins schuchter betreden de deelnemers aan de conferentie **Kunst Versterkt** de zaal van het Utrechts Centrum voor de Kunsten. Het doel van de bijeenkomst is stil te staan bij de maatschappelijke waarde van actieve cultuurparticipatie. Acht initiatieven die nadrukkelijk de verbinding zoeken met andere sectoren, dienen als inspiratie voor de toekomst.

Er zijn deze ochtend zo'n 100 deelnemers aanwezig: kunstenaars, ambtenaren van gemeente en provincie, werknemers van culturele instellingen en adviesorganen. Gespreksleider Frénk van der Linden begint de ochtend met de vraag die vandaag centraal staat: 'wat is het belang van kunst en cultuur?' Hijzelf onderschrijft dit met het volgende voorbeeld: zijn moeder zit in het verpleegtehuis, en kan nog maar weinig. Als ze samen met Frénk op haar lievelingsmuziek danst, is ze weer even de oude. Getroost door de schoonheid van de dans en de muziek. Kunst is voor iedereen.

Droommaatregel

Een vraag aan de zaal: 'Als u een zak met geld had, wat zou dan uw droommaatregel zijn?' Men oppert ideeën als 'meer aandacht voor educatie, een doorlopende leerlijn van jong tot oud en overheden een rol geven in het verbinden van kunstenaars, burgers en sectoren.' Blijft het bij dromen of worden er na vandaag concrete stappen gezet?

Wies Rosenboom, hoofd afdeling Amateurkunst van het LKCA spreekt haar verwachtingen voor de bijeenkomst uit. Dit is volgens haar een goed moment om minister Bussemaker kennis te laten maken met een aantal prachtige voorbeelden uit de praktijk. Ze hoopt dat het de minister ideeën geeft voor de invulling van haar beleid.

Jan Jaap Knol, directeur FCP wil in de discussie over het belang van kunst en cultuur de negatieve sfeer doorbreken. Het gaat namelijk niet alleen over geld, maar ook over de intrinsieke en maatschappelijke waarde van kunst. Voor veel uiteenlopende groepen is kunst- en cultuur van toegevoegde waarde. Zorg met elkaar voor een goede infrastructuur, weet als sector waar kansen liggen en welke vragen er spelen bij andere sectoren.

Keynote Thije Adams

Om de zaal aan het denken te zetten, is keynote speaker Thije Adams - oud directeur Algemeen Cultuur beleid van het ministerie WVC en OCW - uitgenodigd. Adams pleit voor een cultuurbeleid dat nadrukkelijk aansluiting zoekt bij burgerinitiatief en dat het artistieke en culturele leven verbindt met andere sociale structuren in de samenleving.

Waar blijft volgens Adams de schoen wringen? Adams legt uit dat een deskundig oordeel vaak maatschappelijk niet werkt. Het heeft geen zin om van bovenaf beleid te maken. De oplossing is als overheid een structuur bouwen en het maatschappelijk veld meer eigenaar te maken.

Tijd voor de praktijk

In de eerste ronde komen vier mensen aan het woord, die de kracht van actieve cultuurparticipatie hebben ervaren door samen te werken met kunst- en cultuurorganisaties.

- 1 *Freddy Sikkes*, directeur van het Maarten van Rossem, houdt op zijn vmbo-school in Arnhem een week lang het 'helden en schurken festival'. Atelier Velp, mbo-leerlingen van de opleiding Artiest Dans en docenten werken mee. Na een week staat er een voorstelling die zowel leerlingen als docenten een succeservaring geeft. Zijn advies: "geef leerlingen ruimte en eigenaarschap, dan groeit een leerling."
- 2 *Chris Kalden*, directeur Staatsbosbeheer, laat kunst en natuur met elkaar versmelten door verschillende kunstprojecten te initiëren in de natuurgebieden van Staatsbosbeheer. Dit doet hij samen met de makers van theatergroep PeerGrouP en plaatselijke kunstenaars. Kunst kan een hele andere dimensie aan natuur en natuurbeleving geven. Hij gelooft dat kunst en cultuur overal kan plaatsvinden. "Besef dat de plek ertoe doet, dat maakt een verhaal indrukwekkend."
- 3 *Joosje Duindam* is uitvoerend adviseur Prins Bernhard Cultuurfonds. Woningbouwverenigingen en het Prins Bernhard Cultuurfonds hebben in Brabant buurt-cultuurfonds opgericht om de verbinding in de wijken te vergroten. Dit doen zij samen met het (Bossche) Markershuis, plaatselijke kunstencentra en bewoners. Het buurtcultuurfonds zorgt voor sociale cohesie in de wijk, minder overlast en meer veiligheid.
- 4 *Fronnie Biesma*, directeur van stichting 'De Vrolijkheid'. Met een netwerk van beeldend kunstenaars, theatermakers en musici wordt kunst beoefend met kinderen en jongeren in asielzoekerscentra. Biesma: "Juist in een dichtgetimmerd instituut als een asielzoekerscentrum, is behoefte aan schoonheid en beweging. Kunst kan voor deze mensen *life-changing* zijn. Het is voedsel voor de ziel."

Beleid in de praktijk

Na deze bevlogen verhalen volgt een bespiegeling vanuit het perspectief van beleidsmakers. *George Lawson*, voormalig directeur Fonds Podiumkunsten, *Marijke van Hees*, wethouder cultuur, economie en innovatie gemeente Enschede, *Annelies van der Horst*, senior adviseur van de DSP-groep en *Inez Boogaarts*, secretaris Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur, buigen zich over de vraag wat de waarde van kunst en cultuur is. Welke weg moeten we inslaan en hoe maken we verbinding met de andere sectoren? Wat kan cultuur voor de samenleving betekenen?

- *Lawson*: In de discussie over kunst en cultuur heeft de nadruk lang op de subsidieverdeling gelegen. Het subsidiebeleid was bovendien een beleid voor ingewijden geworden. Dat heeft geleid tot gebrek aan vertrouwen. Terug dus naar de inhoud van het beleid.
- *Van der Horst*: de kunst en cultuursector moet creatief denken: zoeken naar andere manieren hoe met kunst om te gaan.
- *Boogaarts*: kunst en cultuur is geen wondermiddel. Daarmee onderschat je de grote problemen in de stad en overschat je jezelf als sector. Continuïteit in het beleid is belangrijk. De kunstsector heeft waarde op zich, maar er wordt teveel gewaaierd.
- *Joost Heijthuijsen*, directeur festival Incubate: er wordt nu nog teveel vanuit verheffing gedacht, het beleid sluit niet aan bij bijvoorbeeld de straatcultuur. Neem als cultureel veld je eigen verantwoordelijkheid, leg deze niet neer bij de overheid. Vermijd cultuurpessimisme. Je moet oplossingen bieden: staat er een pand leeg, bied je diensten aan.
- *Lawson*: de intrinsieke waarde en de maatschappelijke betekenis van kunst is niet los te koppelen. Cultuur draagt die maatschappelijke betekenis al in zich.
- *Van Hees*: de sector komt van ver. De intrinsieke waarde is er altijd geweest, maar de maatschappelijke waarde is niet altijd benoemd. Kunst kan ook voor probleemjongeren een functie hebben. Culturele projecten zorgen ervoor dat er minder geld naar hulpverlening hoeft.
- *Suzanne Leclair*, ondernemer: de cultuursector is te sterk gericht op de subsidies. Wanneer wordt dit soort bijeenkomsten georganiseerd bij de bedrijven zelf? De vraag moet zijn: wat hebben wij als sector te bieden? Ga actief relaties aan.
- *Lawson*: stel vragen aan andere sectoren. Wat is hun agenda voor de toekomst en hoe kunnen wij daarbij aansluiten? Organiseer een landelijke top en breng verschillende terreinen zoals zorg, onderwijs, sport en bedrijfsleven bij elkaar.
- *Chris Kalden*: er is vaak nog een behoorlijke kloof tussen beleid en praktijk.
- *Van Hees*: ik moet straks het belang van kunst en cultuur verdedigen. Het afdoen als een kloof doet geen recht aan de inspanningen die de politiek doet.

Verrassende combinaties

Na een enerverende pauze waarin verhit werd doorgesproken over de thema's en dilemma's van het eerste gedeelte, worden opnieuw vier projecten uit de praktijk belicht.

- 1 *Peggy Ollislaegers*, directeur Nederlandse Dansdagen combineert samen met MVV Maastricht professioneel voetbal met dans. Ze verzorgen danslessen op basisscholen en dansen op de Cruijff Courts in Maastricht.
Ollislaegers: "Twee vormen bij elkaar brengen die haaks op elkaar staan, levert zowel een spannend resultaat, als veel plezier op." MVV Maastricht en de Nederlandse Dansdagen zoeken nadrukkelijk de maatschappelijke verbinding met de stad Maastricht.
- 2 *Timme Koudstaal* stimuleert jongeren om creatief aan de slag te gaan met popmuziek. 'Kickstart', een project waarin kinderen van 8 t/m 12 jaar in een echte popband spelen, is in Friesland een groot succes bij kinderen en jongeren. Hij doet dit samen met zijn vader Kees Koudstaal, docent Evert Groendijk, bandcoaches en steun van het Oranje Fonds en FCP. Koudstaal: "Kwaliteit moet voorop staan."

- 3 *Angelique Spaninks*, directeur en artistiek leider van STRP Biënnale gebruikt kunst om technologie 'van iedereen' te maken. Dat doet zij door het organiseren van een tiendaags evenement in Eindhoven. Het STRP-festival zoekt door middel van techniek de verbinding tussen senioren, jongeren en kunstenaars. De missie is mensen nieuwsgierig te maken en te laten ontdekken; de uitkomst daarvan is nog onbekend.
- 4 *Cornel Vader*, directeur Stichting Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg, zet cultuur in om cliënten meer eigenwaarde te geven. Dat gebeurt via professionele workshops en het Majoor Bosshardt Gala, waarin cliënten optreden voor publiek.
Vader: "Mensen voor wie kunst niet vanzelfsprekend is, komen daar nu mee in aanraking en genieten. We willen de schotten tussen kunst, sport en hulpverlening weghalen. Het is vaak missiewerk, maar we kunnen cliënten hiermee nieuw perspectief bieden."

Adviezen voor de minister

Inmiddels is minister Jet Bussemaker gearriveerd. Ze geeft aan de beluisterde projecten inspirerend te vinden. Spannende combinaties met mooie resultaten.

Er is gelegenheid om de minister een aantal vraagstukken voor te leggen.

- *Marijke van Hees* was eerder vandaag geraakt omdat ze zich als beleidsmaker buiten spel gezet voelde. Door de bezuinigingen is men genoodzaakt te zoeken naar de werkelijke betekenis van kunst en cultuur. Welke rol moet de overheid daarbij spelen? Ze wil de dialoog met alle betrokkenen blijven voeren.
- *Jan Jaap Knol*: Hoe kunnen twee verschillende werelden elkaar ontmoeten?
- Bussemaker: door het te agenderen en bijvoorbeeld voorwaarden te stellen aan subsidies. Een voorwaarde kan zijn nadrukkelijk te eisen dat de kunstwereld zich met de buitenwereld verbindt. Er zijn veel manieren om die verbinding tot stand te laten komen. Lokale overheden spelen hierbij een belangrijke rol.
- *George Lawson* inviteert de minister voor het eerder besproken topperleg.
- De minister is graag aanwezig. Ze geeft aan het vooral over de inhoud te willen hebben. Bussemaker waarschuwt niet gelijk naar de overheid te wijzen. Kijk eerst wat je zelf kunt doen en verbind je actief met de buitenwereld.
- *Wies Rosenboom*: het organiseren van een topperleg met de verschillende sectoren kan door het LKCA en het FCP opgepakt worden. Er wordt in de kunstsector veel ondernomen, het moet bekend en zichtbaar worden gemaakt, ook daarin kunnen wij een rol spelen.

Adviezen vanuit de zaal:

- Draai de vraag ook om: wat heeft de overheid nodig van het culturele veld?
- Vergeet jongeren die onder de armoedegrens leven en asielzoekers niet;
- Wees consequent in het beleid, leg het voor minimaal 10 jaar vast.

Bussemaker geeft aan dat veel van deze inhoud terugkomt in de cultuurbrief die zij momenteel schrijft. Cultuureducatie neemt een belangrijke plek in. Ze stelt voor in de toekomst ook een

inhoudelijke agenda – met bijvoorbeeld wethouders cultuur - op te stellen.

Afsluiting

Jan Jaap Knol en Wies Rosenboom reiken de publicatie *'Kunst Versterkt'* uit. Hierin zijn de inleiding van Thije Adams en alle voorbeelden van vandaag opgenomen. Hopelijk dient het voor de minister als inspiratie, legitimering en geeft het ideeën voor een nieuwe invulling van kunst en cultuur.

Bussemaker neemt de publicatie met veel genoegen aan. Het gesprek tussen de deelnemers stopt na afloop niet. Met een broodje in de ene hand en een tas vol boeiend materiaal in de andere, loopt men al pratend de deur uit. Het was een inspirerende bijeenkomst. Moedig voorwaarts!